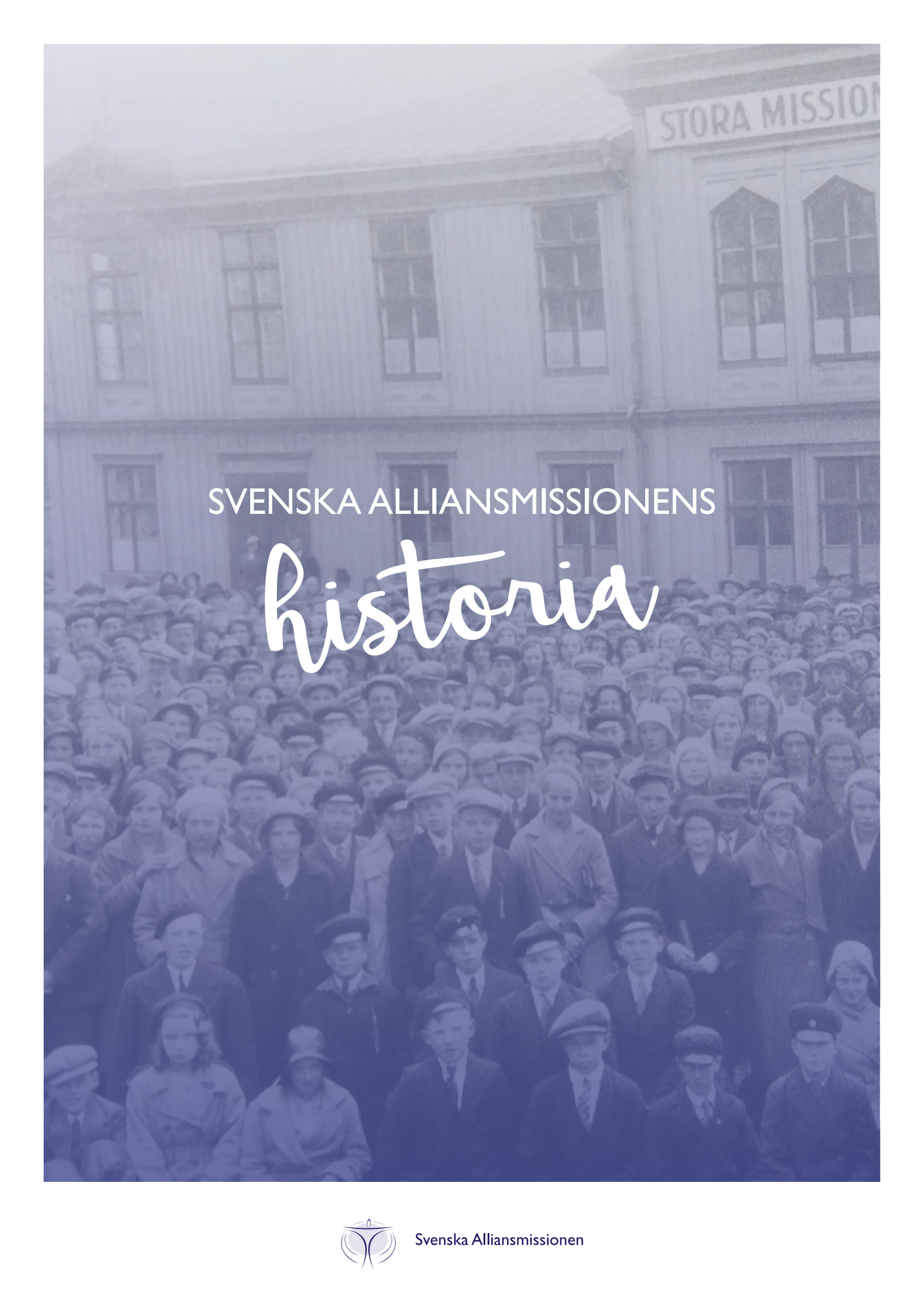

A large crowd of people, mostly young men and women, are gathered in front of a two-story wooden building. The building has a sign that reads "STORA MISSION" on the right side. The crowd is dense, filling the foreground and middle ground. The image has a blue tint.

SVENSKA ALLIANSMISSIONENS

historia

Svenska Alliansmissionen

Senare delen av 1700-talet och första hälften av 1800-talet var andligt, moraliskt och socialt en mycket mörk tid i Sverige.

Det utbredda alkoholmissbruket var ett gigantiskt folkhälsoproblem och i dess spår följde våldsbrott och social misär.

Alkoholmissbruket och det allmänna förfallet präglade också stora delar kyrkan och prästerna.

Påverkade av pietismen och herrnhutismen blev ett antal präster bärare av en begynnande folkväckelse...

Mormor på Herrestad

1814 flyttade *Emilie Petersen* tillsammans med sin man från Hamburg till familjens gård Herrestad väster om Värnamo. Situationen i Småland var inte bättre än i landets övriga delar och makarna Petersen, som var varmt troende, engagerade sig starkt för att rädda sina nya landsmän ur såväl sin andliga som sociala nöd. Emilie startade skolverksamhet för bygdens fattiga barn och skapade hemarbete för kvinnorna, vilket gjorde att hon snart blev känd som *Mormor på Herrestad*. Herrestad blev också ett viktigt centrum för den andliga väckelsen i Småland.

Roparrörelsen i början av 1840 var en kortvarig och speciell andlig rörelse som dock fick ganska stor betydelse för folkväckelsens framväxt. Olärda pigor och bonddöttrar som under extas höll skakande domspredikningar samlade stora skaror.

Emilie Petersen och hennes "missionsstation" Herrestad, som ligger nära Kärda i Småland. Emilie hade täta kontakter med den bönegrupp i Jönköping, som blev kärnan i Jönköpings Traktatsällskap.

Tre år som skakade Jönköping

1834 drabbades Jönköping av en koleraepidemi. På en enda månad dog 600 personer, vilket var 15 % av stadens invånare. Året efter ödelades halva staden av en brand. Naturligtvis var de existentiella frågorna högaktuella.

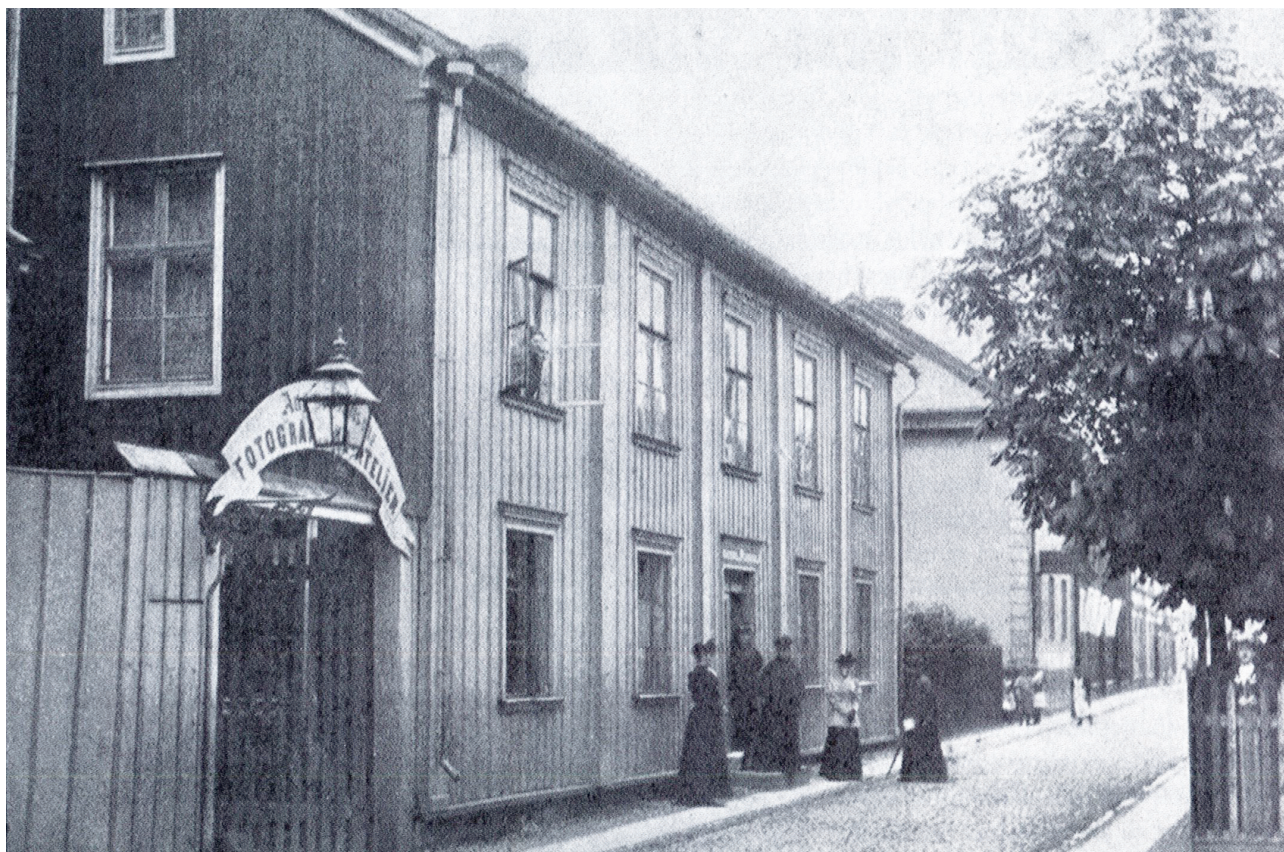
I den situationen började *Per Magnus Elmblad* 1836 en tjänst som adjunkt i Kristine kyrka i Jönköping. Elmblad som tillhörde de så kallade väckelseprästerna höll utöver högmässa också morgonböner i kyrkan. Till den första morgonbönen kom ingen mer än kyrkvaktmästaren, men ryktet om Elmblads förkunnelse spred sig och människor strömmade till Kristine kyrka. Snart fanns det kring Elmblad en grupp väckta personer som brann för att föra budskapet vidare. Kyrkans ledning ogillade väckelsen och efter bara ett år blev Elmblad förflyttad från Jönköping. Gruppen av andligt väckta fortsatte dock att samlas dels i hemmen och dels i ett uthus vid nuvarande Stadsbiblioteket. Senare medverkade Elmblad till att starta EFS, (Evangeliska Fosterlandsstiftelsen).

Jönköpings Traktatsällskap

Aurore Storckenfeldt startade en flickskola i fastigheten Fridhem strax intill. Här fick väckelsefolket en fastare samlingspunkt.

Knut Wilhelm Almqvist var en av de så kallade väckelseprästerna. Han var gift med Lina Sandells storasyster Charlotta. Utarbetad flyttade Almqvist från en prästtjänst i Hjälmeryd till Jönköping, för att arbeta som läroverksadjunkt. Almqvist slöt sig till de väckta och blev snart gruppens ledare.

Fridhem, där Aurore Storckenfeldt bedrev bl.a. en flickskola, och där människor i anknytning till Jönköpings Traktatsällskap till en början hade sin samlingspunkt.

Från 1726 – 1856 fanns i Sverige ett så kallat konventikelförbud, där religiösa grupper förbjöds samlas utan prästerskapets godkännande.

För att ge den framväxande väckelsen fastare former bildades 1853 *Jönköpings Traktatsällskap* med Almqvist som ordförande. Därmed föddes den rörelse som senare skulle bli Svenska Alliansmissionen (SAM). Sällskapets huvuduppgift var att sprida det kristna budskapet genom småskrifter, så kallade traktater och redan första året sålde eller delade man ut hela 19 000! För att sprida dessa skrifter anställdes kolportörer. De två första var Carl-Johan Lindberg från Ödestugu och Svening Johansson från Stengårdshult.

Efter tre år övertog *Thor Hartvig Odencrants* ordförandeskapet. Han ägde Torpa gård i Jönköping och var vice häradshövding vid Göta hovrätt. Han kom att stå i ledningen för den nybildade rörelsen fram till 1885. Odencrants var personlig mentor till väckelsens stora psalmförfattarinna Lina Sandell. Han stod också i tät kontakt med *Mormor på Herrestad*.

Thor Hartvig Odencrants

Svenska Alliansmissionen

Jönköpings gamla missionshus, med plats för 1000 besökare. Här ligger i dag Jönköpings stadsbibliotek.

Jönköpings första missionshus

Väckelsen tog fart och det började bli trång att samlas i hemmen och flickskolans lokaler i Fridhem. Därför uppfördes 1860 Jönköpings första missionshus, på den tomt där Stadsbiblioteket finns idag. Missionshuset rymde 1000 personer och blev den växande rörelsens centralhelgedom. Under 1860-talet byggde också allt fler av de lokala missionsföreningarna, som tidigare samlats i hemmen, egna missionshus.

Jönköpings Missionsförening

1861 ombildades Traktatsällskapet till *Jönköpings Missionsförening*. Odencrants hade täta kontakter med flera missionsorganisationer. Som det nya namnet säger intensifierades nu engagemanget för internationell mission. Stora summor samlades in genom syföreningarnas arbete och de missionsauktioner som ordnades runt om i missionshusen. Komminister Karl Palmberg berömde en gång missionsfolkets offervilja, men tyckte det gick för långt när de försummade att måla och underhålla missionshusen. Jönköpings Missionsförening bedrev dock ingen egen mission utan pengarna förmedlades till andra missionsorganisationer, främst EFS mission.

Smålands Jerusalem

I allt vidare cirklar kring Jönköping bildades lokala missionsföreningar som blev "biträdesföreningar" till Jönköpings Missionsförening. Dessa lokala föreningar hade inga egna pastorer, men antalet centralt anställda predikanter växte. Dessa "jönköpingspredikanter" besökte de lokala missionsföreningarna enligt fastlagda resturer.

Fyra gånger per år hölls det "kvartalsmöte" i Jönköping. Då vallfärdade missionsfolket långa vägar, precis som Israels folk hade vallfärdat till högtiderna i Jerusalem. Så fick Jönköping namnet "Smålands Jerusalem". Missionshuset med plats för 1000 personer var snart för litet och 1876 byggdes Stora Missionshuset, tvärs över gatan, med plats för 3000. Vid storsamlingar i Jönköping var det ofta parallella samlingar då båda missionshusen fylldes.

1886 tog den frikyrkligt sinnade väckelseprästen *Karl Palmberg* över ordförandeskapet i Jönköpings Missionsförening. Palmberg var en duktig talare som samlade stora skaror kring sin predikstol. Han var inspiratör och pådrivare till många missionshusbyggen runt om i Småland.

1876 byggdes Stora Missionshuset i Jönköping, med plats för 3000 besökare. Fyra gånger per år hölls här "kvartalsmöten", då människor vallfärdade hit.

Jönköpingskretsens ynglingaförbund

Väckelsen berörde ungdomen starkt och lokalt bildades ynglinga- och jungfruföreningar. Under middagsrasten vid Jönköpings Missionsförenings Trettondagsmöte 1892 bildades *Jönköpingskretsens ynglingaförbund* av 18 lokala ynglingaföreningar. Den nybildade föreningens första uppgift blev att ta ansvar för ekonomiskt underhåll av en missionär. Något år senare bildades också *Jönköpingskretsens kristliga kvinnoförbund* och 1907 slogs de två organisationerna samman i *Jönköpingskretsens kristliga ungdomsförbund*.

Fredrik Fransson

Som 17-åring emigrerade *Fredrik Fransson* tillsammans med sina föräldrar från Pershyttan utanför Nora till Amerika. Han anslöt sig till Moodys kyrka i Chicago och utvecklades till en brinnande väckelseevangelist. Som väckelsepredikant besökte han också sitt gamla hemland och de nordiska grannländerna. Fransson startade flera missionsorganisationer, exempelvis *Skandinaviska Alliansmissionen i Amerika*.

När Hudson Taylor gick ut med ett upprop för 1000 missionärer till Kina lovade Fransson att han skulle skaffa 200. För att fullfölja det löftet kom han också till Sverige och här utmanade han bland annat Jönköpings Missionsförening att sända missionärer till Kina. När årskonferensen år 1900 inte vågade ta detta djärva trossteg samlade Fransson den femmannakommitté som förberett frågan. Efter att Fransson bett en brinnande bön tog dessa fem herrar beslutet att bilda *Skandinaviska Alliansmissionen i Sverige*. Ordförande blev kyrkoherde *Sven Emil Hagberg* från Rogberga.

Fredrik Fransson

Svenska Alliansmissionen

Samma år sändes de första missionärerna ut. Då boxarupproret brutit ut i Kina kom de två första pionjärerna, A.P. Franklin och A.J. Selin till Indien. Året efter sändes K.A. Hjälms till Sydafrika och först 1902 kunde sju missionärer sändas till Kina. Fram till 1950 var missionsarbetet koncentrerat till dessa tre länder.

Svenska Alliansmissionen

De tre organisationerna, *Jönköpings Missionsförening*, *Jönköpingskretsens kristliga ungdomsförbund* och *Skandinaviska Alliansmissionen i Sverige* växte fram ur samma väckelse, stöddes av samma lokalföreningar och samma personer fanns med i ledningen för alla tre. 1919 togs det naturliga steget då Jönköpings Missionsförening och Skandinaviska Alliansmissionen i Sverige gick samman och bildade *Svenska Alliansmissionen (SAM)*. Jönköpings kristliga ungdomsförbund blev *Svenska Alliansmissionens Ungdomsförbund (SAU)*.

Frikyrkosamfund

Från 1920-talet till 1950-talet har SAM utvecklats från en inomkyrklig missionsorganisation till ett frikyrkosamfund. De historiska rötterna från de tre organisationerna som gick samman 1919 präglar fortfarande SAM. Arvet från väckelsen lever vidare i arbetet för att sprida budskapet vidare genom evangelisation och församlingsplantering i Sverige. Det finns fortfarande ett stort engagemang för internationellt missionsarbete. Församlingarna får sina flesta nya medlemmar genom ett målmedvetet ungdomsarbete.

